

Osmasedmdesát dní

Vypíná sporák. Brambory budou nedovařené. Slévá hor- kou vodu a v oprýskaném kastrolu spěšně zamíchá omáč- ku. Už to nemůže odkládat, nechce se jí ani tam, ani od nich. Máma ji probodává pohledem, ale nezeptá se. A bra- tr? Sleduje ji úkošem a ona stále neví, co si myslí. Obrací se na bok a přivírá oči.

Mirjana se dotýká hýbajícího se břicha, které se dožá- duje, aby ho podepřela. Ale neví, co dřív, ještě jim musí dát najíst. Nandává jídlo do dvou talířů. Máma ztěžka vstává, a ještě než omáčka stačí odkapat z naběračky, bere jí ho z ruky a usedá ke stolu. Do obličejů jí padají nedbale sepnuté, prošedivělé vlasy. Mlaská, jí hltavě. Do- hání dobu, kdy do sebe dostala stěží pár soust a sotva je v sobě udržela. Hrabe lžící po dně talíře a pak ho odstr- ukuje. Neklidná ruka dokreslila igelitový ubrus kaňkami. Mirjana ho už nestačí utřít, musí dát ještě najíst Draga- novi. Pokládá plný talíř na stolek u jeho postele. Hovoří k jeho zádům, už ani neví, jaké to je s ním mluvit a dívat se mu do obličejů. Dotýká se jeho ramene. Silueta ospale zavzdychá. Ví, že nespal, zatřese s ním.

„Večeře,“ říká nahlas. Dragan se zavrtí a něco zabru- čí. „Najez se, než ti to vystydne,“ zvyšuje hlas. „Poslou- cháš mě?!“

Přitáhne si přikrývku pod bradu a zakryje díry na sepra- ném tílku. Chystala se je večer zašít, teď to už nestihne.

„Já ti to už nebudu moct ohrát! Posad' se, ať zase ne-usneš!“ houkne směrem k posteli podrážděně.

Odebírá prázdný talíř ležící před ženou a vkládá ho do plného dřezu. „Mami, musím jít.“

„Kam?“ promluví konečně a zapálí si cigaretu.

„Však víš.“

Mirjana si přináší nachystanou tašku. Jen tak tak se jí daří dostat nateklé nohy do bot. Přehazuje přes sebe svetr. Je velký, pružný, ještě se jí ho daří zapnout. Vrací se pro hedvábnou šálku. Má lososovou barvu, zjemní její ustaraný obličej a trochu zahřeje. Venku je nepříjemně, tak chladné a deštivé jaro nikdo z místních nepamatuje.

Přešlapuje mezi dveřmi. „Teď se budete muset postarat o sebe sami. Je to na tobě, mami.“

Chce říct něco hezkého a povzbudivého. Utrousit kousek dobré nálady a optimismu, i když už sama nemá z čeho brát. Nutí se alespoň do úsměvu, ale místo toho další nápor bolesti počmárá její tvář křečovitou grimasou. Ještě stále doufá, že jí něco řeknou. Bratrova záda nemluví a máminy oči patří hrnci na sporáku. Bojí se je tu nechat, ale musí.

Před domem se otočí a pohlédne do rozsvíceného okna jejich bytu. Stojí tam bratr a hledí za ní. Překvapená Mirjana se zastaví a zamává mu. Dragan si opře čelo o sklo a zvedne ruku. Je to unylý pohyb, vzácný a nečekaný. Nejraději by se vrátila a objala ho, ale další stah ji nutí pokračovat v cestě. Lituje chvíle, kterou teď propásla. Kdo ví, jestli se podobná příležitost, kdy se její bratr odváží zachovat přirozeně, ještě někdy naskytne.

Nohy má, jako kdyby jí na ně přivázali olovo. Říkali o ní, že má vznešenou, elegantní chůzi, že se jen zlehka vznáší prostorem a nutí ostatní, aby k ní vzhlíželi. Bývala to chůze mladé, sebevědomé ženy, teď je to ukoptěný, těžkopádný přesun. Míjí ji skupinka mladých lidí. Jsou hluční, gestikulují a živě mezi sebou hovoří. Nejspíš si někde popili a pobavili se, kdyby zítra nemohli. Po ulicích projíždějí autobusy a auta. Tma skryla dnešní škody a městský šum vytváří iluzi, že zde probíhá běžný život. Zabít a pokořit město není snadné, mrzačit ano.

Blíží se osmá, oblíbený čas. Přímý přenos nočního třeskatého ohňostroje vypadá v nejsledovanějších zpravodajských časech efektně. Vzrušující podívaná z bezpečí pohodlných křesel, ve kterých se topí břicha posypaná drobečky z křupavých dobrot k televizi.

Protne ji další stah, to uspěchané malé si vybralo špatnou chvíli. Proč si hrála na hrdinku a nezavolala sanitku? Protože mělo ještě dva týdny čas? Sune se ke zdi, aby se opřela. Drobná žena, která ji míjela, se zastavuje. Její pohled ulpí na dmoucím středu Mirjanina těla. Slabý svit pouliční lampy jí stínuje vrásky v obličeji. Na hlavě má šátek a v ruce ošoupanou látkovou tašku. Mirjaně připadá jako zjevení. Takle stařena se sem přece nehodí, takové občas vidávala v horách a na vesnicích. Jejich tváře zrcadlily dřinu a těžký život, ale vyzařovalo z nich smíření a jednoduchá moudrost. Možná k někomu přijela do zdánlivého bezpečí velkoměsta, jako její máma. Než se svět obrátil vzhůru nohama.

„Vydrž, děvče,“ zareaguje okamžitě. Vede ji k nejbližší lavičce a běží na silnici. Mává. Vstupuje do vozovky a zastavuje velké auto s nápisy. Vystupují z něj dva muži. Babka se jim pokouší něco vysvětlit a ukazuje směrem k Mirjaně. Pomáhají jí nastoupit, usazují ji mezi kamery, kabely a telefony. Něco jí říkají, vyptávají se, ale nerozumí jim, ani oni jí. Opakuje jim název a adresu kliniky. Jedou rychle, blikají světly a mačkají klakson, ale troublební se vzápětí ztratí ve zvuku varovných sirén. Auto ještě zrychluje. Mirjana zhluboka dýchá, aby zmírnila další nápor bolesti. Muž sedící vedle řidiče se k ní ustaraně obrací a povzbudivě se usmívá. Má příjemný hlas, dlouze k ní hovoří, jako by mu mohla rozumět. Chtěla by se mu omluvit za vlhko, které jí začalo stékat po stehnech a které tu po sobě zanechá. Umí několik jazyků, ale řeč mužů tohoto přenosového vozu mezi ně nepatří. Vzduch nese z dálky zvuky detonací. Noční světelný koncert začíná.

Auto brzdí před klinikou. Je tam rušno. Muži překotně vyskakují z auta a pomáhají jí vystoupit, podepírají ji a vedou ke vchodu. Nezmuže se ani na omluvný pohled, stejně by ho neviděli, prostor se postupně noří do tmy. Ocitá se uvnitř budovy, kde se jí ujímá uspěchaná zdravotní sestra. Náhradní zdroje elektrické energie se neochotně pouštějí do práce. Ve vybraných částech kliniky se rozbliká úsporné světlo doprovázené vzdáleným ševlením generátorů. Neklidný šum přehlušují mnohem dravější zvuky.

„Nebojte, to zvládneme,“ hladí ji sestra. Snaží se mluvit klidně, ale nervozita čiší z každého jejího pohybu. „Doktor

o vás ví, každou chvíli tu je,“ souká Mirjanu z oblečení. „Zničili nám další elektrárnu. Nebo trafostanici, čert ví, co zase. Zaslechla jsem, že na to mají nějaký nový bomby nebo co,“ říká překotně sestra, protože má pocit, že když bude mluvit, dítě se ještě chvíli udrží v matce, dokud nepřispěchá doktor. Nechce tuhle mladou rodičku znepokojovat informací, že to hned tak nebude, protože je tu jen jeden lékař a na sále probíhá císařský řez.

Vyptává se jí, zjišťuje údaje a termíny, ale není ani čas, ani možnost je sepsat. Mirjana sténá. Pro zdravotní sestru přibíhá druhá, nahlas šeptá, že ji nutně potřebují na jiném oddělení, přivezli další, snad i nějaké raněné. Ale ona ji přece taky potřebuje. A hlavně doktora. Kde je tak dlouho, copak je v mučírně? To malé se dere na svět moc brzo, nechápe, kam tak spěchá. Už se jí nedaří ovládnout, křičí, ale těch zvuků kolem je příliš mnoho na to, aby někoho přivolala.

Její roztěkanou pozornost přitahuje pomyšlení na mámu a bratra. Poprvé to musí zvládnout bez ní. Poslední týdny je donutily přivyknout si a nepropadat panice. Věří, že jejich domov stojí na šťastném místě. Když se ozvou sirény, máma si už jen zapálí cigaretu a civí směrem k oknu a Dragan se převalí na druhý bok a přetáhne si příkrývku přes uši.

Náhradní zdroje energie zablikaly. Všechno se v Mirjaně zase sevře. Napadá ji, že světlo dlouho nevydrží, nejspíš tady nemají dost nafty ani benzínu. Už minulý měsíc ve zprávách mluvili o tom, že je zničeno množství

rafinerií a zásoby se ztenčují. Co když se nepodaří včas obnovit dodávku elektřiny do sítě? Při tom pomyslení ji zachvacuje panika. Křikem se snaží ze sebe vypudit bolest a strach.

To dítě je ještě moc malé, bude potřebovat ošetření, možná inkubátor, jenže nejdřív ho musí porodit. Přece by měla mít právo родit jako žena žijící na samém konci 20. století, ne jako neandertálka ve tmě chladné jeskyně. Ta na tom možná byla líp, nejspíš tam měla teplo a světlo od ohně, a z oblohy se mohl na zem snášet jenom déšť.

Jako by tu myšlenku přivolala. Nejdřív se k ní z výšky donesl přibližující se hukot motoru. A pak kratičkový kovový zvuk, jako když malý předmět opouští velký a třením se s ním rozloučí. Prostor se zachvěje, třští se. Slábnoucí světla zablikají a pak pozvolna hasnou jako osvětlení v kině před hlavním představením. Ale není v promítacím sále, tady šum netichne v očekávání bezpečné podívané.

Prostor řinčí a chvěje se. Teď už se Mirjana nemusí ovládat, může zase křičet naplno, její hlas se ztrácí ve skrumáži zvuků. Přichází další nápor bolesti. A pak zaslechne tichounké zakníkání. Je hodně blízko, nahmatává to a osahává. Je to drobounké, vlhké. Choulí si to na tělo.

Do nosu a úst se jí dere prach sutě a kouř ji nutí ke kašli. Někde v dálce se objevuje světlo a přibližuje se. Je oranžové, vyplazuje jazyky, tlačí před sebou horko. Přitom to malé chladne. To ono by mělo brečet, ne ona!

Volá o pomoc. Jako všichni, které tuší ve své blízkosti a kteří můžou. Chce vstát, ale nejde to. Šátrá pod sebou, daří se jí nahmatat plátno. Přikládá ho na rozpálenou hrud', na které stydne život.

Její tělo je okradené o důstojnost. Krčí se pod tíhou bezmoci. Napadá ji, že by ženy neměly rodit do světa, který jejich děti časem roztrídí do kategorií obětí, zabijáků a přihlížejících. Ale přírodní řád žije v symbióze s historií. Pevně svírá otěže a není ochotný měnit zákonitosti. Jedinou rozmařilost si dopřává v inovaci kulis, které se přizpůsobují lidskému pokroku. Je sebevědomý, neúplatný a bezohledný. Může si to dovolit, uměl si to zařídit, ví, že se mu ženy nevzeprou a nikdy neohroží koloběh bytí.

V blízkosti se ozve zapraskání a do mihotavého prostoru se dere chlad. Prohání se a prozkoumává místo, kde se ocitl. Zubatým otvorem nad ženinou hlavou publikávají hvězdy. Nejsou jasné, kouř je halí do mlžného oparu.

Mirjana dýchá na tvorečka na svých prsou. Kéž by si ho mohla umýt a prohlédnout. Poslechnout si hlasitý pláč silného novorozeněte. Neslyší ho, stále nemá dost síly, aby roztáhlo křídla k životu.

A pak se v Mirjaně všechno vzepře. Zhluboka se nadechne a usazenýma očima pohlédne vzhůru. Asi zešilela, z hvězdného průzoru se směrem k ní sápoou ruce. Jsou křišťálové a sterilní, přitom krvavé. Jsou magnetické.

Do jejího těla vstupuje náhlá síla a odhodlání. Vstává,

musí utéct. Choulí k sobě dítě, tak blízko, že to už víc nejde.

Tak zoufale ho nechtěla. A tak moc se teď o něj bojí.

Přišel trest. Za jednu jedinou noc. Mirjana necítí vinu, nemá ji, ale i kdyby si prohřešek připustila, trestaná má být ona, ne dítě. Žen jako ona jsou tisíce. Potřebují se na chvíli ukrýt do tepla, do sálavé náruče, která jim dá zapomenout. I kratičká chvíle klidu je mocná. Teď už ví, že štěstí je jenom laciný trik, permanentka s příliš krátkou platností. Vyvolává iluzi, že je nárokové, přitom je náladové a nevěrné. Poškádlí, pak si odletí a jako stvrzenku o své přítomnosti po sobě zanechá zklamání. Jako když někdo stáhne z ulice toulavou, vyzáblou kočku, naplní misky, ustele jí na měkkém polštáři a pak ji vykopne ven.

Ale i tak srpen minulého roku považuje za jedno z nejhezčích období ve svém životě. Bez ohledu na to, co následovalo. Po krátký čas se zase cítila jako žena se vším všudy. Když jí z Čech přišla nabídka, aby dělala překladatelku a průvodkyni dvojici cestovatelů, bylo to jako na zavolanou. Pracovat a trochu si přivydělat byl pádný důvod k tomu, aby načas odešla z domu. Nahlas by to nevyslovila, ale v poslední době jí všechno přerůstalo přes hlavu a potřebovala si odpočinout od Dragana a mámy. Vyprala, uklidila, nakoupila a navařila na několik dní dopředu. Zaplatila sousedce, aby na ně dohlédla. Nemohla